

ROMAIN
ROLLAND

HRA
O LÁSCĚ
A SMRTI

**DIVADLO
PRACUJÍCÍCH
V MOSTĚ**

ROMAIN
ROLLAND

HRA
O LÁSCĚ
A SMRTI

Program k 7. premiéře sezóny 1983/84 Divadla pracujících v Mostě. Ředitel Jaromír Šnajdr. Zřizovatel Severočeský KNV Ústí nad Labem. Program připravila Dagmar Jochmanová. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Vytiskla Severografia, n. p., závod 7, Most. Povolovací číslo 88/84-403/16. Cena 2,- Kčs.

**DIVADLO
PRACUJÍCÍCH
V MOSTĚ**

Robespierre Maximilien de

1758–1794, advokát, hlavní mluvčí jakobínů v Konventu, popraven v roce 1794

Saint-Juste Louis Antoin de

1767–1794, člen Konventu a Výboru pro obecné blaho, přítel Robespierců, současně s ním popraven

Ústavodárné shromáždění

přijalo Deklaraci lidských a občanských práv, vypracovalo znění nové ústavy, jeho převážnou část tvořili představitelé bohaté finanční a obchodní buržoasie a velkostatkáři

Voltaire François Marie Arouet

1694–1779, francouzský filozof, historik, dramatik, představitel buržoasního osvícenství, encyklopedista

Výbor pro obecné blaho

výkonný orgán volený Konventem, od léta 1793 mu patřila plná moc, v jeho čele stál Robespierre

Zákonodárné shromáždění

zvoleno na základě nové ústavy, nastoupilo na místo Ústavodárného shromáždění, největší vliv v něm měli girondisté, zbavilo vlády krále Ludvíka XVI.

Buzot François Nicolas

1756–1794, odpůrce Robespiera, stoupenec girondistů

Carnot Lazare

1753–1823, francouzský politik, matematik a vojevůdce, v letech 1793–5 člen Výboru pro obecné blaho, 1795–7 člen direktoria, 1800 ministr války, 1814 ministr vnitra

Cloots Anacharsis Jean Baptiste

1755–1794, původem pruský baron, člen Konventu, později přívrženec Héberta a jeho skupiny, 1794 s nimi popraven

Cordayová d' Armont Charlotte

1768–1793, royalistka, v roce 1793 zavraždila Marata a byla popravena

Danton George Jacques

1759–1794, francouzský revolucionář, ministr spravedlnosti v girondistické vládě, představitel opozice proti jakobínům

encyklopedisté

skupina francouzských pokrokových filozofů a vědců (Diderot, d'Alembert, Rousseau, Voltaire aj.), které spojovalo stranění společnosti pokroku, kritika despotismu, církve a touha osvobodit člověka od stavovského útlaku a myšlení

od pověr a dogmat, utřídili dosud získané vědomosti a vydali Encyklopedii.

francouzská buržoasní revoluce

nejdůležitější buržoasní revoluce, uskutečněná v letech 1789–1794, její bezprostřední příčinou byla agrární a obchodní krize, hrozba finančního bankrotu a rostoucí nespokojenost lidových mas, svrhla feudální řád, dokončila proces formování francouzského národa a měla světový historický význam

girondisté

politická skupina umírněných republikánů, představitelů obchodní a průmyslové buržoasie, nazvaná podle departamentu Gironde, odkud pocházeli její nejvýznamnější řečníci

Guadet Marguerite Elie

1758–1794, francouzský revolucionář, jeden z vůdců levých jakobínů, stoupenec extrémního teroru, odsouzen a popraven revolučním tribunálem

Chaumette Pierre Gaspard

1763–1794, jeden z vůdců hébertistů, popraven spolu s Hébertem

jakobini

poslanci sdružení v klubu jakobínů, nazvaném podle místa schůzek v bývalém klášteře sv. Ja-

kuba, zpočátku tu měla převahu bohatá buržoasie, postupně získávali vliv buržoasní demokraté v čele s Robespierrem

Konvent

vystřídal Zákonnodárné shromáždění, jeho prvním opatřením bylo prohlášení Francie republikou (září 1792)

Lavoisier Antoine Laurent

1743–1794, francouzský vědec, zakladatel moderní chemie, stoupenec konstituční monarchie, odsouzen a popraven

Marat Jean Paul

1743–1793, lékař, jeden z vůdců revoluce, důsledně hájil zájmy lidu, zavražděn Charlottou Cordayovou

pařížská revoluční komuna

povstalecká komuna z 10. 8. 1792, vytvořená z 288 zvolených členů z řad malé a střední buržoasie, trvala na svržení krále a monarchie

Pétion de Villeneuve Jérôme

1756–1794, předseda klubu jakobínů a Konventu, po svém zatčení spáchal sebevraždu

Romain Rolland

**HRA
O LÁSCE A SMRTI**

drama z období
Velké francouzské buržoasní
revoluce

PŘEKLAD / IDA DE VRIES

REŽIE / JANA KALIŠOVÁ

SCÉNA / KRISTINA NOVOTNÁ

KOSTÝMY / PETR KOLÍNSKÝ j. h.

HUDBA / DANIEL FIKEJZ j. h.

CHOREOGRAFIE / LUDMILA KOVÁŘOVÁ
j. h.

PREMIÉRA 16. 3. 1984

Osoby a obsazení

Jérôme de Lavoisier –
člen Národního konventu /
LADISLAV BROTHÁNEK

Sofie –
jeho žena / EMMA ČERNÁ

Claude Vallée –
girondistický poslanec /
FRANTIŠEK DVOŘÁK

Lazar Carnot –
člen Výboru pro obecné blaho /
IVAN HOLUB

Denis Bayot / PŘEMYSL BEČKA

Horác Bouchet / PETR BUCHÁČEK

Luiza Cerizierová / JANA HENŽLOVÁ
HANA SEIDLOVÁ

Fleur Soucyová /
MAGDALENA HOLENDROVÁ

Crapart –
delegát Výboru bezpečnosti / JIŘÍ HAVLIK

Smrďoch / JAN GRYGAR

Chňapka / JAROMÍR HUSÁK

Oslí kůže / ALENA ČERNOHORSKÁ*)

Děj se odehrává v domě Lavoisierů v Paříži
koncem března 1794.

*) pracovnice UTP

Inspicientka / Jana Kociánová. Text sleduje /
Truda Králová. Osvětlení, zvuk a stavby / ko-
lektiv vedený Jiřím Henžlem, Vladimírem Zemán-
kem a Enrico Ernestem. Scénu a kostýmy zhoto-
vili pracovníci dílen Divadla pracujících / Jaro-
slava Hořejší, Laďka Straková, Stanislav Dufek,
Josef Kubart, Stanislav Petrášek, Dana Heindlo-
vá, Zlata Kopalová a Margita Uxová.

Romain Rolland

29. 1. 1866 Clamecy – 30. 12. 1944 Vézelay

prozaik, dramatik, esejista, hudební kritik a historik.

Vystudoval historii na École Normal Supérieur a své vzdělání si doplnil ještě dvouletým pobytem na École Français de Rome v Římě. Od roku 1893 do roku 1912 byl profesorem dějin umění na École Normal a přednášel dějiny hudby na Sorbonně. Současně psal hudební kritiky a monografie. V roce 1915 dostal Nobelovu cenu.

Z díla

D r a m a t a : „Svatý Ludvík“, „Aertes“, „Vítězství rozumu“, „Vlci“, „Danton“, „14. červenec“, „Hra o lásce a smrti“, „Květná neděle“, „Leonidy“, „Robespierre“, „Přijde čas“, „Empedokles z Akragantu“, „Poražení“, „Tři zamilované“. **R o m á n y :** „Jan Kryštof“, „Dobrý člověk ještě žije“, „Okouzlená duše“. **Ž i v o t o p i s y :** „Život Beethovenův“, „Život Michelangelův“, „Život Tolstého“, atd. **S p i s y a e s e j e :** „Počátky moderní opery“, „Divadlo lidu“, „Revolucí k míru“, „Zabraňte válce“, atd.

Data a

1789 14. července pařížský lid dobyl Bastilu (státní vězení), byly ustaveny národní gardy. V srpnu přijalo Ústavodárné shromáždění Deklaraci lidských a občanských práv. V listopadu zestátnilo církevní pozemkový majetek, aby získalo prostředky ke splacení státního dluhu.

1791 Král se pokusil o útěk z Paříže, byl však poznán a zadržen i se svou rodinou. V srpnu se sešli rakouský a pruský král na zámku Pilnitzu Drážďan s francouzskými royalistickými emigranty a uzavřeli obranný spolek. V říjnu se Ústavodárné shromáždění změnilo v Zákodárné shromáždění. Král tajně požádal o pruskou intervenci.

1792 Zákodárné shromáždění odhlasovalo válku Rakousku. Jejimi hlavními přívrženci byli girondisté, kritikem Robespierre. V květnu postihl Francii státní bankrot. V srpnu povstal pařížský lid proti monarchistům a požadoval rozhodný postup proti kontrarevoluci. Byly dobyty Tuilerie, král a jeho rodina byli uvězněni. Na přípravě této akce se významně podílel Danton, který byl zvolen ministrem spravedlnosti. Rakouské a pruské armády vnikly do Francie a došlo ke střetnutí u Valmy, kde francouzská revoluční armáda odrazila jejich invazi. Národní konvent nahradil Zákodárné shromáždění. Byla zrušena monarchie a vyhlášena Francouzská republika, král byl obžalován z velezrady.

1793 21. ledna byl popraven král. V březnu vytvořil Konvent Nejvyšší revoluční tribunál (stanný soud) proti sílící vnitřní kontrare-

fakta

voluci. V dubnu byl zřízen Výbor pro obecné blaho, výkonný orgán Konventu, jehož předsedou se stal Danton. V květnu se pařížský lid vzbouřil proti pravici v Konventu a girondisté z něj byli vyhnáni a potrestáni. Do čela revoluce se dostali jakobíni, začala třetí, vrcholná fáze francouzské revoluce. Konvent přijal jakobínskou ústavu, která zaručovala i právo na práci, ale pro těžkou vnitřní i mezinárodní situaci nikdy nevstoupila v platnost. Charlotte Cordayová zavraždila Marata. Danton odešel z Výboru pro obecné blaho a jeho předsedou se stal Robespierre. Jakobíni přešli k revolučnímu teroru, kterým reagovali na vlnu mohutných girondistických vzpour na venkově a v provinčních městech. Byla popravena královna Marie Antoinetta.

1794 Byl vydán dekret o zrušení nevolnictví. Na žádost Dantonovu a Robespierrovu dal Konvent souhlas k zatčení a odsouzení Héberta a jeho přívrženců. O týden později byl zatčen a nato popraven Danton a jeho přátelé. Ale vnitřní rozpory uvnitř Výboru pro obecné blaho daly nepřítelům revoluce a jakobínů možnost zorganizovat spiknutí proti Robespierrovi a obvinít ho z diktátorství. Společně se Saint-Justem a dalšími byl v červenci popraven. Pádem jakobínské diktatury skončila poslední fáze revoluce. Byly zrušeny jakobínské kluby a nastoupila politika postupného odbourávání revolučních jakobínských vymožeností.

1795 Byl zrušen revoluční tribunál, vydána nová ústava, výkonná moc přešla do rukou pětičlenného direktoria a Konvent byl rozpuštěn.

Hra o lásce a smrti

z autorovy předmluvy ke hře

„Hra o lásce a smrti“ je jeden z obrazů mého polyptychu o Revoluci.

V roce 1900, když jsem se zúčastnil zkoušek na „Dantona“ u Escholieru a zároveň pracoval na „Ctnáctém cervenci“, napsal jsem:

„Čím více vnikám do tohoto světa utrpení a nadlidského napětí sil, tím víc cítím, jak se ve mně utváří obrovská dramatická bašeň jako plod dnu vášnivě vzrušených i dusných, v nichž vlny onoho rozbouřeného oceánu se vzednou ještě jednou: Iliada francouzského národa. Nikdy nebyly dveře svědomí vypáčeny mocněji ze stezejí. Nikdy nebylo dáno popatřit tiouběji do propasti duše. Nikdy nevídatelní bohové a obludy, jež obývají doupatka ducha, nevystoupily zjevneji z temnot noci, než v onom okamžiku, jenž svou velebností a hrůzou je roven blesku. Nechci napsat jen hrdinské drama zašlé epochy, chci podat důkaz o moci a hranicích života.“

Všichni, kdož jsou obeznámeni s francouzskou revolucí, poznají na první ráz lidi a skutečné události, jež mi byly vzorem pro tuto tragickou „hru“. Vzpomínky Louvetovy poskytl mi podivuhodně dobrodružství psance, který stván, všemi přáteli opuštěn a věda, že je ztracen, vrátil se z Girondy až do chřtánu smrti, Paříže, a pronesl celou Francii svou hlavu, na kterou byla vypsána cena, aby, než padne, políbila ústa milencina. V rysech této paní poznáme zastřenou tvář Sophie de Condorcet, melancholickou grácií přítelkyně Cabanisovy. V Jérómu de Lavoisier, v jeho jménu i charakteru, ožívá dvojí martyrium posledního encyklopedisty a geniálního Lavoisiera, ale podnět převahou dal Condorcet, muž s čelem vítěze a s ústy poraženého, jenž skryt ve své mansardě v Luxembourg, se smrtí v srdci, ale s očima plnými světla, napsal, než se otrávil, v „Pokročilých lidského ducha“ svoje kredo, končící výkřikem víry: „Věda přemůže smrt.“ „Sopkou pod sněhem“ nazýval jej d'Alembert.

Na počátku mého dramatu sníh sotva začíná tát pod březnovým sluncem po strašlivé zimě roku 1793. Ale oheň hoří v ledovatých srdcích, a slovo d'Alembertovo se hodí na ně na všechna. Byl bych to slovo mohl postavit jako název v čelo své „hry“.

Prosím historiky, aby mi prominuli volnost, s jakou jsem si dovolil jednat se svými hrdiny. Nejednou jsem již vyložil své umělecké pojetí dějin. Dějiny jsou pro mne nádrží vášni a sil přírodních. Cerpám z ní.

Více než jednotlivci zašlých dnů, jejichž tvář rozežrala hlína hrobu, mne zajímají síly, které si zvolily ona těla za své bydliště a zatím se již usídlily jinde. Ale přitom bych rád zachoval ve svých obrazech i osobitě světlo onoho zašlého dne: vždyť každý den má své světlo. I snažil jsem se psáti svá dramata o Revoluci v barvě slohu, v němž se halily ony vášně.

Nazval-li jsem tuto tragédii „hrou“, je to hra, o níž platí: „Sázím všechno!“. „Království za koně“, volá za bitvy Richard, hrbatý tyran. — Bouřlivě mračno táhne nad hlavou. Život za jediný blesk! — Prohrávám jej. Vyhrál jsem.

Program k 7. premiéře sezóny 1983/84 Divadla pracujících v Mostě. Ředitel Jaromír Šnajdr. Zřizovatel Severočeský KNV Ústí nad Labem. Program připravila Dagmar Jochmanová. Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha. Vytiskla Severografia, n. p., závod 7, Most. Povolovací číslo 88/84-403/16. Cena 2,- Kčs.